

การพัฒนาแบบแผนการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
THE DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL SUPERVISION
MODEL FOR PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA
OFFICES IN THE NORTHEASTERN REGION

นัจวีรณีย์ ทมสงคราม*

ดร.มัณฑนา อินทุสมิต**

ดร.สมคิด สร้อยน้า***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินแบบแผนการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา มีขั้นตอนการวิจัย 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นและองค์ประกอบที่สำคัญในการนิเทศการศึกษา โดยการศึกษาเอกสาร สนทนากลุ่มกับกลุ่มเป้าหมายเป็นศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 27 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้อำนวยการ กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา ศึกษานิเทศก์ที่ทำหน้าที่หัวหน้ากลุ่มงานนิเทศ ติดตามและประเมินผลระบบบริหาร และการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 15 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ระยะที่ 2 สร้างแบบแผนการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระยะที่ 3 ตรวจสอบแบบแผนการนิเทศการศึกษา โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดย การวิเคราะห์เนื้อหา และการตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 4 ประเมินแบบแผนการนิเทศการศึกษา โดยสอบถามความคิดเห็นจากศึกษานิเทศก์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 291 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้องของรูปแบบ ในการนำไปปฏิบัติ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้ 1) แบบแผนการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นแบบแผนในการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันขององค์ประกอบในการดำเนินงานนิเทศการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนด ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ (1) การวางแผนกลยุทธ์ (2) การปฏิบัติการนิเทศ (3) การประเมินผล (4) การพัฒนาสมรรถนะผู้นิเทศ (5) การทำงานเป็นทีม (6) การ

* ศึกษานิเทศก์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

*** รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

จัดการความรู้ และ (7) การสร้างเครือข่าย 2) รูปแบบการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีผลการประเมินด้านความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้องในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบ, การนิเทศการศึกษา

ABSTRACT

This research and development was purposed to develop and evaluate the educational supervision model of the primary education service area offices in the northeastern region of Thailand. The research consisted of 4 steps as follows: Step 1 : need study and important components for the educational supervision was the documentary study, focus group with 27 participants (including supervisors, school principals, and teachers).

In addition, a semi-structured in-depth interview with 15 participants who collaborate on the educational supervision (including the directors of primary educational service area offices, directors of the education supervision group who conduct the monitoring and evaluation, the supervisors who are the head of supervision team and in charge of the monitoring and evaluation the education management, school principals, and teachers) was used for content analysis. Step 2 : a model of the educational supervision processes was constructed. Step 3 : checking the educational supervision model by 12 experts based on the seminar, and step 4 : The educational supervision model was evaluated by a multi-stage random sample of 291 supervisors and a questionnaire which covered factors about its practical usefulness, feasibility, appropriateness, and accuracy was applied in this step. The earned data were analyzed to obtain mean and standard deviation.

Research findings were as follows 1) The educational supervision model of the primary educational service area offices in the northeastern region of Thailand was the operational pattern which related to the components of the educational supervision process in order to develop the quality of educational administration by the primary education service area offices so as to achieve the designated educational objectives and targets which consisted of : 1) the strategic planning, 2) the execution of the supervision process, 3) the evaluation, 4) the competency development of supervisors, 5) the teamwork, 6) knowledge Management, and 7) networking. 2) The educational supervision model was evaluated the practical usefulness, feasibility, appropriateness, and accuracy. The findings revealed at the highest level.

Keywords : The Development Model, Supervision

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพสามารถปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ตามสภาพความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมของประเทศ ประเทศไทยมีความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเข้าสู่เศรษฐกิจยุคใหม่ที่มีเทคโนโลยีและการใช้ความรู้เป็นฐานในการพัฒนา ทำให้ต้องเตรียมพร้อมทั้งการสร้างระบบ กลไก และการพัฒนาคนให้สามารถปรับตัว และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว การพัฒนาประเทศต้องอาศัยคนเป็นปัจจัยสำคัญ ทั้งนี้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือคนจะสำเร็จมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพและคุณภาพของกระบวนการที่ใช้ในการจัดการศึกษาเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาของประเทศไทย พบว่า ยังประสบปัญหาอยู่มาก โดยเฉพาะคุณภาพการศึกษาของไทยมีมาตรฐานค่อนข้างต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับหลายประเทศที่อยู่ในระดับเดียวกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ดังผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมพื้นฐานของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ปีการศึกษา 2551 พบว่า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ร้อยละ 42.02, 43.76 และ 51.68 ตามลำดับ และผลการประเมินโครงการประเมินนักเรียนระหว่างประเทศ (Program for International Student Assessment - PISA) ในปี 2009 ยังพบว่าในด้านความสามารถในการเรียนรู้ด้านการอ่าน นักเรียนไทยได้คะแนน 421 อยู่ในตำแหน่งช่วงระหว่าง 47 - 51 จาก 65 ประเทศ ซึ่งคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนไทยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติถึงหนึ่งระดับ และต่ำกว่าอันดับที่ 1 อยู่ถึงสองระดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยยังอยู่ห่างไกลจากเป้าหมายความเข้มแข็งทางการศึกษาและไม่สามารถเตรียมเยาวชนให้มีศักยภาพในการแข่งขันในอนาคต นักเรียนไทยแสดงออกว่ามีผลการประเมินต่ำทุกวิชาในมาตรฐานนานาชาติ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท, 2554)

จากสภาพดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการแก้ไขปัญหามาเป็นลำดับ โดยการปฏิรูปการศึกษา ทั้งการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา การปฏิรูประบบการบริหารจัดการ ปฏิรูปหลักสูตร ปฏิรูปการเรียนการสอน (กรมิวิชาการ, 2546) แต่ก็ยังไม่บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งการจะพัฒนาให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จทางวิชาการนั้น สถานศึกษานับว่าเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญยิ่งและเกี่ยวข้องโดยตรง ภารกิจสำคัญของสถานศึกษาคือจัดการศึกษาอบรมแก่เด็กและเยาวชนให้เป็นคนที่มี คุณภาพ ได้มาตรฐานตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาองค์ประกอบและกระบวนการทางการศึกษาหลายอย่างพร้อมๆ กันไป กระบวนการที่สำคัญประกอบด้วย กระบวนการเรียนการสอน กระบวนการบริหาร และกระบวนการนิเทศการศึกษา กระบวนการทั้งสามนี้ต้องปฏิบัติอย่างประสานสัมพันธ์ และสนับสนุนซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี จึงจะช่วยให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาประสบผลสำเร็จตามปรารถนา ถ้าขาดกระบวนการใดกระบวนการหนึ่งอาจส่งผลให้คุณภาพการศึกษาต้อยลงไปได้ โดยเฉพาะกระบวนการนิเทศการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนได้ดำเนินการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (เมตต์ เมตต์การุณจิต, 2543) การนิเทศการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการให้ได้มาซึ่งผลผลิตที่มีคุณภาพ การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่เกิดจากความร่วมมือของคณะครู บุคลากรทางการศึกษา โดยการแนะนำให้คำปรึกษาหารือช่วยเหลือและเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้ที่ได้รับการนิเทศได้พัฒนาความรู้ความสามารถและพฤติกรรมการสอนด้วยตนเอง ให้สามารถปฏิบัติภารกิจทางด้านการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนส่งเสริมให้บุคลากรที่ได้รับการนิเทศมีความรู้ที่ทันสมัยสามารถนำไปบูรณาการใช้เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นอกจากนี้การนิเทศการศึกษายังเป็นส่วนหนึ่งที่มี

ผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและการพัฒนาการศึกษาทุกขั้นตอน เนื่องจากเป็นตัวการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นไปในทางที่พึงประสงค์ และบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ทั้งนี้ เพราะการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคน พัฒนางาน และพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การนิเทศการศึกษาจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญช่วยเหลือและสนับสนุนกระบวนการบริหารและกระบวนการสอนให้มีคุณภาพและบรรลุเป้าหมายตลอดจนการนิเทศการศึกษามีขอบเขตการปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นการรักษาควบคุมมาตรฐานการศึกษาโดยตรง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเป็นหน่วยงานการศึกษามีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา เป็นกลุ่มงานหนึ่งที่อยู่ภายใต้โครงสร้างของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีบุคลากรทางการศึกษาตำแหน่งศึกษานิเทศก์ปฏิบัติหน้าที่ภายในกลุ่มงาน ดำเนินการเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพได้มาตรฐานเท่าเทียมกันโดยยึดโรงเรียนเป็นฐานส่งผลให้ผู้เรียนทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัยเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการศึกษา ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาจึงจำเป็นต้องสร้างองค์ความรู้ของตนเองให้มีคุณภาพเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้จัดการความรู้ พัฒนาความรู้ พัฒนาความคิดและพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบัน ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ความเจริญก้าวหน้าทุกด้านเป็นไปอย่างรวดเร็ว จึงต้องอาศัยรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน เพื่อให้มีการพัฒนาไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล ส่งผล

ให้การดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะศึกษานิเทศก์ปฏิบัติงานในกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและมทบพทหน้าในการนิเทศการศึกษา จึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีระบบ มีประสิทธิภาพเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการทำกับ ดูแล ติดตาม ประเมินผล และนิเทศการศึกษา อันที่จะนำมาซึ่งคุณภาพของสถานศึกษาและของผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ และส่งผลถึงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อประเมินรูปแบบการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยตามรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R & D)

เพื่อเสนอรูปแบบการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีขั้นตอนการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นและองค์ประกอบที่สำคัญในการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศ

การศึกษา โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดที่สำคัญต่อการดำเนินงานนิเทศการศึกษา ได้แก่ ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาของ สัจด์ อุทรานันท์ (2530) และ Briggs & Joseph (1952) หลักการนิเทศการศึกษาของชาร์ มณีศรี(2542), Sergiovanni & Robert (1971) และ Mark & Stoop (1978) กระบวนการนิเทศการศึกษา ของ สัจด์ อุทรานันท์ (2530) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541) การนิเทศ แนวใหม่ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554) รูปแบบการนิเทศการศึกษาของ Tanner & Tanner (1987) การนิเทศแบบพัฒนาการของ Glickman and others (2001) องค์ประกอบที่สำคัญ ของรูปแบบการนิเทศการศึกษาของ วรณพร สุขอนันต์ (2550), อดุลย์ วงศ์ก้อม (2552) พิสิษฐ์ ยอดวันดี (2553) และ สามารถ ทิมนา (2553) แล้วนำมาสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 จัดสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินการและประเมินความต้องการจำเป็นของการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยดำเนินการกับ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 9 คน กลุ่มผู้บริหารการศึกษา จำนวน 9 คน และกลุ่มครูผู้สอน จำนวน 9 คน รวมทั้งสิ้น 27 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 3 สัมภาษณ์เชิงลึกความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 5 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 3 คน 2) กลุ่มผู้อำนวยการ กลุ่มนิเทศติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 3 คน 3) กลุ่มศึกษานิเทศก์ที่ทำหน้าที่หัวหน้ากลุ่มงานนิเทศ ติดตาม และประเมินผลระบบบริหารและการจัดการศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 3 คน 4) กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน 5) กลุ่มครูผู้สอน จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน เกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการนิเทศการศึกษา ผู้วิจัยนำผลการศึกษาความต้องการจำเป็นและองค์ประกอบที่สำคัญในการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่พบจากระยะที่ 1 มาวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาและกรอบแนวคิดการวิจัย แล้วข่างรูปแบบการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ระยะที่ 3 ตรวจสอบรูปแบบการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยการจัดสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 12 คน ทำการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้องของรูปแบบ โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (EMBED Equation. 3) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ระยะที่ 4 ประเมินรูปแบบการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยสอบถามความคิดเห็นจากศึกษานิเทศก์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 291 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็น เกี่ยวกับความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมและความถูกต้องของรูปแบบในการนำไปปฏิบัติ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย (EMBED Equation. 3) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นแบบแผนในการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันขององค์ประกอบในการดำเนินงานนิเทศการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ 1) การวางแผนกลยุทธ์ 2) การปฏิบัติการนิเทศ 3) การประเมินผล 4) การพัฒนาสมรรถนะผู้นิเทศ 5) การทำงานเป็นทีม 6) การจัดการความรู้ และ 7) การสร้างเครือข่าย

2. รูปแบบการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีผลการประเมินด้านความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้องในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า

1) รูปแบบการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นแบบแผน ในการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันขององค์ประกอบในการดำเนินงานนิเทศการศึกษาของบุคลากรทางการศึกษาที่ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนด รูปแบบการศึกษา เป็นการถ่ายทอดความคิด ที่เป็นนามธรรมให้ออกมาเป็นรูปธรรม ซึ่งสามารถกำหนดได้หลายลักษณะ เช่น แผนผัง ไตรอะแกรม แผนภาพ หรือแม้แต่คำอธิบายก็สามารถเรียกว่าเป็นรูปแบบได้ (Carter V. Good, 1973) ดังที่เยาเวตี ราชชัยกุลวิบูลย์ศรี (2544) ให้นิยามว่า รูปแบบหรือแบบจำลองโดยทั่วไป คือ วิธีการที่บุคคลใด

บุคคลหนึ่งถ่ายทอดความคิดความเข้าใจ ตลอดจนจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์ หรือเรื่องราวใด ๆ ให้ปรากฏ โดยใช้การสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ ให้สามารถเข้าใจง่าย และสามารถนำเสนอเรื่องราวหรือประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างกระชับภายใต้หลักการอย่างเป็นระบบ ซึ่งรูปแบบการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 7 องค์ประกอบ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของการดำเนินงาน 3 องค์ประกอบ คือ การวางแผนกลยุทธ์ การปฏิบัติ การนิเทศ การประเมินผล และองค์ประกอบที่สนับสนุนให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ 4 องค์ประกอบ คือ การพัฒนาสมรรถนะผู้นิเทศ การทำงานเป็นทีม การจัดการความรู้ และการสร้างเครือข่ายที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า องค์ประกอบทั้ง 7 องค์ประกอบดังกล่าวล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินงานนิเทศการศึกษาของบุคลากรทางการศึกษาที่ทำหน้าที่นิเทศการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนด ทั้งนี้ในสภาพปัจจุบัน การจัดการศึกษาได้เจริญก้าวหน้าไปมากมีการเปลี่ยนแปลงหลายๆ ประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ เพิ่มขึ้น แนวความคิดและแนวการจัดการเรียนการสอนใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงนโยบาย และจุดมุ่งหมายของการศึกษา แต่ยังคงพบว่า ผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องบางคน ยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงปัญหาดังกล่าวข้างต้นสามารถจะแก้ไขได้โดยอาศัยผู้นิเทศ หรือศึกษานิเทศก์ ซึ่งมีหน้าที่นิเทศการศึกษา ให้ผู้บริหาร และครูมีความเจริญงอกงามทางวิชาการสามารถพึ่งตนเองได้และนำความรู้เหล่านี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการนิเทศการศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของ อุดุลย์ วงศ์ก้อม (2552) ที่พบว่ารูปแบบการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นรูปแบบที่ประกอบด้วยองค์ประกอบที่

สำคัญ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การวางแผน 2) ดำเนินการนิเทศ 3) สื่อและเทคโนโลยี 4) ประเมินผล 5) การมีส่วนร่วม และ 6) ปรับปรุงและพัฒนา

2) ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจากผลการตอบแบบสอบถามของศึกษานิเทศก์ จำนวน 291 คน ในการประเมินรูปแบบการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า ความคิดเห็นต่อรูปแบบการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้น มีความเป็นประโยชน์ มีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม และมีความถูกต้อง ในการนำไปปฏิบัติทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และทุกด้านผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยเรียงลำดับ จากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความถูกต้องสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุภาภรณ์ กิตติรัชดานนท์ (2551) ที่ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พบว่า ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ พิสิษฐ์ ยอดวันดี (2553) ที่ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการนิเทศ ติดตาม การบริหารสถานศึกษาแบบภาคีเครือข่าย ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พบว่า ผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับอดุลย์ วงศ์ก้อม (2552) ที่ศึกษารูปแบบการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การวางแผน 2) ดำเนินการนิเทศ 3) สื่อและเทคโนโลยี 4) ประเมินผล 5) การมีส่วนร่วม 6) ปรับปรุงและพัฒนา โดยองค์ประกอบสำคัญ 6 องค์ประกอบมีความถูกต้อง เหมาะสมเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

การที่จะทำให้อบบแบบการนิเทศศึกษามีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ถึงแม้ว่าการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีความแตกต่างหลากหลายไปตามบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานั้น ๆ แต่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ควรคำนึงถึงปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จ คือความร่วมมือของผู้บริหารระดับเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการอนุกรรมการตรวจติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาระดับเขตพื้นที่ (กตปน.) ศึกษาในเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้นิเทศ ชุมชน และหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ซึ่งมีความเข้าใจในวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และวิธีดำเนินการตามรูปแบบการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งความมุ่งมั่นในการพัฒนาและมีเป้าหมายหลักร่วมกันในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เปิดใจและยอมรับซึ่งกันและกัน เน้นการทำงานเป็นทีมในลักษณะเครือข่าย เช่น ศูนย์เครือข่าย เครือข่ายผู้นิเทศ และเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดจนการกำหนดยุทธศาสตร์ การกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล รวมทั้งการนำผลการตรวจสอบและประเมินผลไปปรับปรุงการปฏิบัติงาน และแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการนิเทศศึกษาระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในภูมิภาคต่าง ๆ

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

2.3 ควรศึกษาในเชิงลึกเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศศึกษากับประสิทธิผลขององค์การ

2.4 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับผล กระทบ
ที่เกิดขึ้นจากการนำรูปแบบการนิเทศการศึกษาของ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษาไปใช้ใน
ระยะยาวในลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อนำข้อ
ค้นพบมาประกอบพิจารณารูปแบบการนิเทศการศึกษา
ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ให้
เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่การศึกษาที่มีความ
แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2546). **แนวดำเนินการของเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์พัฒนาระบบ
ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- ขารี มณีสรี. (2542). **การนิเทศการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ศิลปะบรรณการ.
- พิสิษฐ์ ยอดวันดี. (2553). **การพัฒนาแบบการนิเทศติดตามการบริหารสถานศึกษาแบบภาคีของสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2543). **การนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา**. **วารสารวิชาการ**, 12(4) : 54 – 60.
- เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2544). **การประเมินโครงการแนวคิดและแนวปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วรรณพร สุขอนันต์. (2550). **รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎี
บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สงัด อุทรานนท์. (2530). **พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรสยาม.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). (2554). **ผลการประเมิน PISA 2009 การอ่าน
คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์**. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์.
- สามารถ ทิมนาค. (2553). **การพัฒนาแบบการนิเทศการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ด้าน
ทักษะ การอ่านของครูภาษาไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2541). **การนิเทศเพื่อการเป็นเลิศ สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). **การพัฒนากิจการนิเทศก์แนวใหม่**. กรุงเทพฯ : สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545 – 2549)**. กรุงเทพฯ
: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุภาภรณ์ กิตติรัชดานนท์. (2551). **การพัฒนาแบบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับการ
ศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อดุลย์ วงศ์ก้อม. (2552). **รูปแบบการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา**. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Briggs, T. H., & Joseph. J. (1952). **Improving instruction through supervision**. New York : McMillan
- Glickman, C.D., Gordon, S. P., & Ross-Gordon, J. M. (2001). **Supervision and instruction Leadership
: A Developmental Approach**. 5th ed. Boston : Allyn and Bacon
- Good, C. V. (1973). **Dictionary of Education**. 3rd ed. New York : McGraw-Hill.

- Marks, J. R., & Stoop, K.S. J. (1978). **Handbook of educational supervision**. 2nd ed. Boston : Allyn and Bacon
- Sergiovanni, T. J., & Robert, J. S. (1971). **Supervision a redefinition**. 5th ed. Singapore : McGraw – Hill
- Tanner, D., & Tanner, L. (1987). **The history of the school curriculum**. New York : Macmillan